

مقایسه تطبیقی میزان مطلوبیت کیفیت فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: منطقه ۱ و ۶ شهر اصفهان)

فرنوش خراسانی زاده

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیا، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

حمید صابری^۱

استادیار گروه جغرافیا، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

مهدی مومنی

دانشیار گروه جغرافیا، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

میر نجف موسوی

استاد گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۴/۱۳ تاریخ صدور پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۳۱

چکیده

فضاهای شهری از دیر باز تاکنون بستر کالبدی تعاملات اجتماعی مردم بوده است هر چند ویژگی‌های کمی و کیفی فضاهای شهری طی زمان و در اثر عوامل گوناگون چندی تغییر کرده است اما همواره شهروندان و سایر استفاده‌کنندگان از شهر به چنین فضاهایی نیازمند بوده‌اند. فضای شهری در مفهومی عام، ارتباط متقابل میان روابط و رفتار هاست. هدف پژوهش مطالعه تطبیقی میزان مطلوبیت کیفیت فضاهای عمومی شهری در مناطق ۱ و ۶ شهر اصفهان می‌باشد. روش تحقیق کمی از نوع توصیفی تحلیلی و جامعه آماری کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال دو منطقه در سال ۹۶ می‌باشد از تعداد کل جامعه آماری بر اساس فرمول کوکران ۳۷۵ نمونه برآورد گردید. نتایج تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون T و آزمون‌های استنباطی (پیرسون و اسپیرمن و...) تجزیه و تحلیل شده است و نتایج حاصل از آزمون فرضیات نشان داد که میزان کیفیت فضای شهری در منطقه ۱ و ۶ برابر نیست و با توجه به میانگین دو منطقه می‌توان گفت کیفیت فضای شهری در منطقه ۱ مطلوب تر از منطقه ۶ است. کیفیت فضای شهری در محله‌ها به ترتیب محله بید آبادی با میانگین ۷۲٫۲۹ مطلوبترین، علی قلی آقا با میانگین ۶۵٫۸۸ از منطقه ۱ و دروازه شیراز با میانگین ۶۳٫۷۲ و مرداو بیج با میانگین ۶۱٫۱۲ از منطقه ۶ بوده است. میزان امنیت فضای شهری در گروه جنس مذکر و مونث برابر است و هرچه سطح تحصیلات بیشتر باشد میزان رضایت از مبلمان شهری کمتر است.

واژگان کلیدی: فضا، کیفیت فضای شهری، منطقه ۱ و ۶ اصفهان

مقدمه

فضاهای شهری از گذشته تا به امروز بستر کالبدی تعاملات اجتماعی عموم مردم بوده است هر چند ویژگی‌های کمی و کیفی فضاهای شهری طی زمان و در اثر عوامل گوناگون تا حدودی تغییر کرده است اما هنوز شهروندان و سایر استفاده‌کنندگان از شهر به چنین فضاهایی نیازمند بوده‌اند. فضای شهری در مفهوم کلی، ارتباط متقابل میان رابطه‌ها و رفتارهاست یعنی ضمن آنکه محل همجواری هویت‌های فردی است، در یک زندگی شهری خود مشابه مهمترین عامل احراز هویت بوده و بر رفتارها و روابط انسانی تاثیر می‌گذارد علاوه بر این، فضای شهری، به عنوان یک فضای عمومی محل ظهور و حیات بخشی تفکرها و نیازهای فردی و اجتماعی انسان هاست، یعنی مهمترین مرکز ادراکات مشترک آدمی است و شاید به همین دلیل در رشد انسانی جوامع نقش بسیار مهمی را داراست (صدری، ۱۳۸۵). فضای شهری با ساختار کالبدی و کارکرد اجتماعی‌اش می‌تواند عرصه مطلوبی برای توسعه و بالندگی جامعه مدنی ارائه دهد. مهمترین خصیصه فضای شهری جوشش و سرزندگی و استفاده شهروندان از آن است (عاصمی فاخر، ۱۳۸۲: ۵۰) دسترسی یکی از مهمترین خصوصیات فضای شهر خوب است. کوین لینچ (۱۹۸۱) دسترسی را به معنی توانایی‌های دسترسی به دیگر افراد، فعالیت‌ها، خدمات، اطلاعات و یا مکان‌ها شامل مقدار و نوع عناصر و عواملی که می‌توان به آنها دسترسی پیدا کرد تقسیم کرده است. شهر برای همه سنین جاذب است. به وسیله پرسش از پاسخگویان رضایت از محیط برای سنجش خوب یا بد بودن محیطی که در آن زندگی می‌کنند و حضور دارند ارزیابی و سنجیده می‌شود (hourihan, 1984: 375).

شهر اصفهان که با داشتن تاریخ و فرهنگی غنی سرآمد شهرهای ایران است، پس اصول شهرسازی و معماری آن باید به گونه‌ای باشد که گردشگر با دیدن آن به عمق آن پی ببرد. این مقصود همکاری اثربخش میان مسئولان، مردم و معماران را می‌طلبد که اگر این مورد حاصل شود نه تنها هر زمان بازارگردشگری اصفهان پررونق باقی می‌ماند بلکه موجب لذت و آرام بخشی ساکنان آن نیز می‌شود. هدف اصلی پژوهش ارزیابی فضاهای عمومی شهری شهر اصفهان در مناطق ۱ و ۶ شهرداری اصفهان می‌باشد.

و اهداف فرعی تحقیق شامل:

بررسی میزان رضایت شهروندان از کیفیت فضاهای شهری

بررسی میزان رضایت شهروندان زن و مرد از امنیت فضاهای شهری

بررسی میزان رضایت شهروندان با تحصیلات متفاوت از مبلمان شهری

فرضیات پژوهش

فرضیه ۱: بین مناطق ۱ و ۶ (محل ۱ و ۴) از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه ۲: بین محل ۱، ۲، ۳، ۴ از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد.

فرضیه ۳: بین جنسیت از لحاظ شاخص امنیت فضای شهری تفاوت معناداری وجود دارد

فرضیه ۴: بین تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری رابطه وجود دارد.

بر اساس مطالعات صورت گرفته در زمینه موضوعات مشابه در سراسر جهان اشاره ای به برخی از پیشینه‌ها در جدول ۱ اشاره شده است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

فضای عمومی شهری به عنوان یکی از اجزا تعیین کننده ساختار فضایی شهر، بیش از دو دهه است که به طور وسیعی مورد توجه محققان قرار گرفته است. این موضوع آشکار است که مفهوم هنر عمومی با مفهوم فضای عمومی به صورت یک زمینه مشترک که مردم فعالیت های عملکردی و آیینی را که باعث انسجام و به هم پیوستگی جامعه می شوند، به صورت عادت جاری روزمره یا جشن ها و مراسم ادواری در آن انجام می دهند، ارتباط غیر قابل انکاری دارد. در این رابطه تمام فضاها به جز آن دسته از فضاها می که به صورت حتمی فضای خصوصی به حساب می آیند را می توان جز فضاها عمومی دانست (Casanovas, 2001) با توجه به این تعریف در زندگی امروز، شکل های مختلفی از فضاها عمومی وجود دارند و با توسعه زندگی عمومی، فضاها جدیدی نیز مورد نیاز خواهند بود که در این مسیر، فضاها قدیمی یا به صورتی رها شده یا باز زنده سازی خواهند شد. در این میان برنامه ریزان و طراحان این فضاها باید به شیوه های درست و بر مبنای هویت و شخصیت مکان های مختلف در جغرافیای شهر مداخله کرده، در مورد فضاها جدید به هویت پرداخته و در فضاها قدیمی نیز مسئولیت باز زنده سازی را به عهده گیرند. در ادامه به دیگر مبانی نظری مرتبط با موضوع تحقیق اشاره می کنیم.

جدول شماره ۱: نظریه های کیفیت مطلوب شهری

نظریه پرداز	مولفه های کیفیت مطلوب شهری
ساوت ورت	راحتی و آسایش، شکل، دسترسی، حفاظت از محیط، تنوع و تجانس، معنی، خوانایی ساخت، بازبودن فضاها، مرمت و نگهداری، سرزندگی و حیات، سلامتی و ایمنی، شادی و شغف
مازلو	محیط اجتماعی - یک تصویر ذهنی و شهرت خوب، فرصت خلاق بودن، تامین کلیه نیازهای فیزیکی - ایمنی و امنیت و حفاظت، از نظر زیبایی شناسی مطبوع
دانیل کابون و ماری روج	ارایه عوامل استرس زا در زندگی شهری: ترس، آلودگی، مقیاس غیر انسانی ساختمان ها، یکدستی بیش از حد جامعه، آب و هوای بد، زمان بیش از حد سفر، وضع نامناسب مسکن، خدمات غیر کارا، فقر و بیکاری، تفریح ناکافی، نرخ رشد خیلی زیاد، آلودگی و از بین رفتن منابع، خطرات و بیماری ها، فقدان تماس با طبیعت، جدایی اجتماعی، تغذیه
هیلدر براند فری	ایمنی و امنیت و حفاظت، از نظر بصری سامان یافته و منظم، محیط اجتماعی هدایت کننده و تقویت کننده حس مکان، تصویر ذهنی مناسب، تامین احتیاجات ساکنین، شهرت و اعتبار خوب، افزایش حس اعتماد و منزلت، فرصت خلاق بودن و فرم دادن به فضای شخصی، دارای جنبه زیبایی شناختی و از نظر ساختاری قابل تصور
موسسه پی بی اس	دسترسی و به هم پیوستگی - آسایش و منظر (افزایش امنیت) استفاده ها و فعالیت ها - اجتماع پذیری

منبع: خراسانی زاده و همکاران، ۱۳۹۶

جدول شماره ۲: پیشینه ی تحقیق

نام نویسنده	سال	عنوان موضوع تحقیق	توضیح و نتایج تحقیق
kim	۲۰۱۸	طراحی فضای شهری چند گانه: نظریه شبکه بر روی چندگانگی و ثبات فضای عمومی	نظریه بازیگر شبکه به منظور شناسایی راه های مختلف تولید فعالیت های چند کاربر در یک محیط ساخته شده تکمیل شد داده های مربوط به رفتار کاربر با مشاهدات مصاحبه های کوتاه و پرسشنامه از خیابان فورتون، خیابان پارک و بازار پادشاه کینگستون هر دو در لندن جمع آوری شد و در نتیجه تایید کرد که فضاها عمومی با توجه به محدوده شهری خود دارای استراتژی های شبکه ای متفاوت هستند.
etal & Sariya	۲۰۱۶	جامعه پیر در بانکوک و عوامل موثر بر تحرک سالمندان در فضاها عمومی شهری و تسهیلات حمل و نقل	گنجاندن اصول طراحی جهانی در پروژه های عمومی، برنامه ریزی اجتماعی، و ادغام برنامه ریزی حمل و نقل و سیستم های شهری در فضاها عمومی لازم است.
Tsurumi & etal	۲۰۱۵	ارزش زیست محیطی فضای سبز در ژاپن: استفاده از روش رضایت از زندگی	نتایج نشان می دهد مقادیر مختلف WTP حاشیه برای فضای سبز در نظر پاسخ دهندگان فاصله از خانه های آنها است

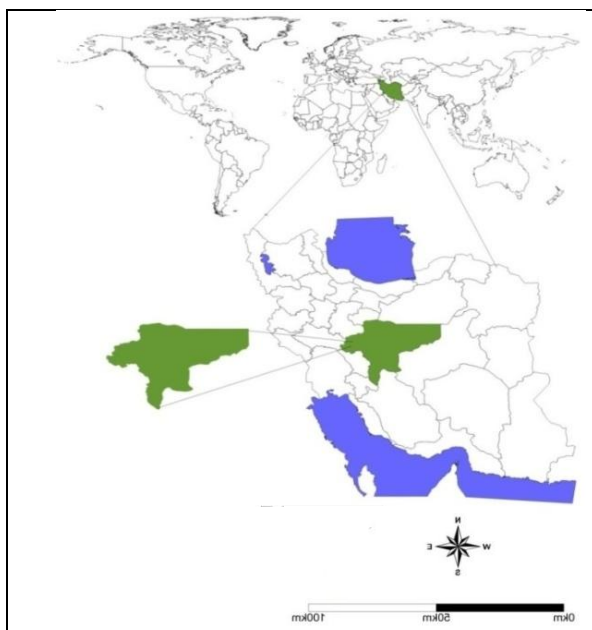
Andini &etal	۲۰۱۵	رابطه ی بین رضایت بازدیدکنندگان از دسترسی به فضاهای عبور پیاده کیوشو ژاپن در روزهای فستیوال	رضایت از امکانات بیشترین اثر را بر رضایت بازدیدکنندگان نسبت به امنیت و دسترسی و جابه جایی داشته است.
Deborah S&etal	۲۰۱۵	رضایت از زندگی شهری در چین: اثر اندازه شهرستان و مسیر به اقامت در مناطق شهری	استدلال می‌کنند که در چین، که در آن مراکز شهری تا حد زیادی در اندازه متفاوت است، تحقیق در مورد رضایت از زندگی فرد باید در ویژگی‌های محل شهری و وسیله ای است برای تبدیل ساکنان شهری به اندازه‌های کوچک تر
Jalaladdini & Oktay	۲۰۱۱	فضاهای شهری و سرزندگی مورد مطالعه خیابان های شهرهای قبرس	بر اساس نتایج بدست آمده دو خیابان فاماگوستا و کایرنیا در قبرس شمالی بیشترین جذابیت های فیزیکی و اجتماعی را در محله داشته‌اند.
Shamsuddin&etal	۲۰۰۸	ارزیابی از احساس هویت ساکنان در شهر جدید پوتراجایا (مالزی)	حتی با طراحی منحصر به فردی که عناصر شهری مثل خیابان ها، مساجد، مکان های عمومی و .. پوتراجایا دارد نتوانسته حس هویت را در ساکنین خود بر انگیزد و این شهر با بحران هویتی مواجه است که ناشی از این موضوع است که ساکنان به سختی به عناصر فیزیکی در مرحله تشخیص یک مکان اعتماد می کنند.
فلثوری باهی و همکاران	۲۰۰۸	بررسی عوامل موثر بر میزان رضایت از محیط	عامل ها شامل تصور از محیط اجتماعی دسترسی به خدمات، فضای سبز و روابط اجتماعی مورد بررسی و سنجش قرار گرفتند و وجود فضای سبز عمومی با ۰/۷۸۵ نوع مردمی که روزانه با آنها برخورد می شود۰/۷۵۵ کیفیت فضای سبز ۰/۷۳۴ به ترتیب بیشترین همبستگی و رابطه را با میزان رضایت از محیط داشته‌اند
شیخی و رضایی	۱۳۹۶	ارزیابی کیفیت محیطی فضاهای شهری پیاده مدار و پاسنخدهی اجتماعی(نمونه موردی: خیابان فردوسی شهر ایلام)	متغیرهای اصلی این پژوهش، در رابطه با وضعیت رضایتمندی شهروندان از پاسخگویی اجتماعی کیفیت محیط و عناصر موجود در محدوده مورد مطالعه از نظر ابعاد کالبدی و عملکردی در نظر گرفته شده‌اند. نتایج حاکی از آن است که میانگین رضایتمندی از پاسخگویی اجتماعی پایتتر از حد متوسط بوده که بیانگر عدم رضایت شهروندان از کیفیت فضایی و عدم تناسب فضاهای طراحی شده با نیاز شهروندان در استفاده از فضای خیابان فردوسی است.
حبیبی و همکاران	۱۳۹۵	سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری و نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی جوانان موردشناسی: خیابان نظر شرقی شهر اصفهان	تعداد ۱۰۱ پرسشنامه بر اساس روش نمونه گیری تصادفی ساده در بین جوانان در خیابان نظر شرقی شهر اصفهان که یکی از فضاهای سرزنده شهر است، روش تحلیل این تحقیق بر مبنای تکنیک تحلیل رگرسیون چند متغیره سلسله مراتبی استوار بوده است. نتایج نشان از میانگین امتیاز ۳،۳۷ سرزندگی خیابان نظر شرقی بوده که بیشتر از میانه نظری است و سرزندگی این خیابان در حد خوب ارزیابی شده است. نتایج نشان می دهد که وضعیت تحصیلی دارای رابطه معنی داری با سرزندگی درک شده توسط جوانان است؛ به عبارتی با افزایش تحصیلات، درک سرزندگی فضای شهری نیز افزایش یافته است
تیموری و زمانی	۱۳۹۴	ارزیابی ابعاد کالبدی فضایی کیفیت محیط شهری در بافت میانی - شهرهای میانه اندام (مطالعه موردی : شهر زنجان)	پهنه‌بندی محدوده بافت میانی شهر زنجان از لحاظ میزان مطلوبیت ابعاد کالبدی فضایی کیفیت - محیط شهری نشان می دهد که محلات ترانس، بی سیم، قیر باشی، دروازه ارک، گونیه، درمانگاه در وضعیت نامطلوب و محلات امجدیه، صفا و مقدم در وضعیت نسبتاً نامطلوب قرار دارند.
بازوندی و شهبازی	۱۳۹۳	نقش سرزندگی در ایجاد تصویر ذهنی شهروندان و میزان بهره‌گیری از فضای شهری	نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که علاوه مؤلفه‌های حضور گیاهان و آب نما، نورپردازی مناسب، ایمنی عابرین از وسایل نقلیه، وجود کاربری مختلف و قابلیت دسترسی فضا به وسایل نقلیه به ترتیب بالاترین میانگین را دارند. این موارد خود نشان از این موضوع دارد که عوامل سرزندگی مطرح شده در پژوهش نیز همبستگی معنی‌داری با فضای شهری داراست و همچنین بین سرزندگی و تصویر ذهنی مطلوب شهروندان همبستگی معنی‌دار مثبتی وجود دارد
راست بین و همکاران	۱۳۹۱	رابطه همبستگی بین کیفیت های محیطی و تداوم حیات شهری در عرصه‌های عمومی(جلفای اصفهان)	تحلیل سلسله مراتبی AHP در دو مرحله و بر اساس نتایج بدست آمده وجود رابطه مستقیم بین سطح اجتماعی و برآیند زیر سنجه‌های کیفیت های محیطی در محله جلفای اصفهان به عنوان نمونه مطالعاتی است
			سه متغیر دسترسی به خدمات، امنیت اجتماعی و هویت مکانی از اثرگذارترین عوامل در رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری هستند

منبع: خراسانی زاده و همکاران، ۱۳۹۶

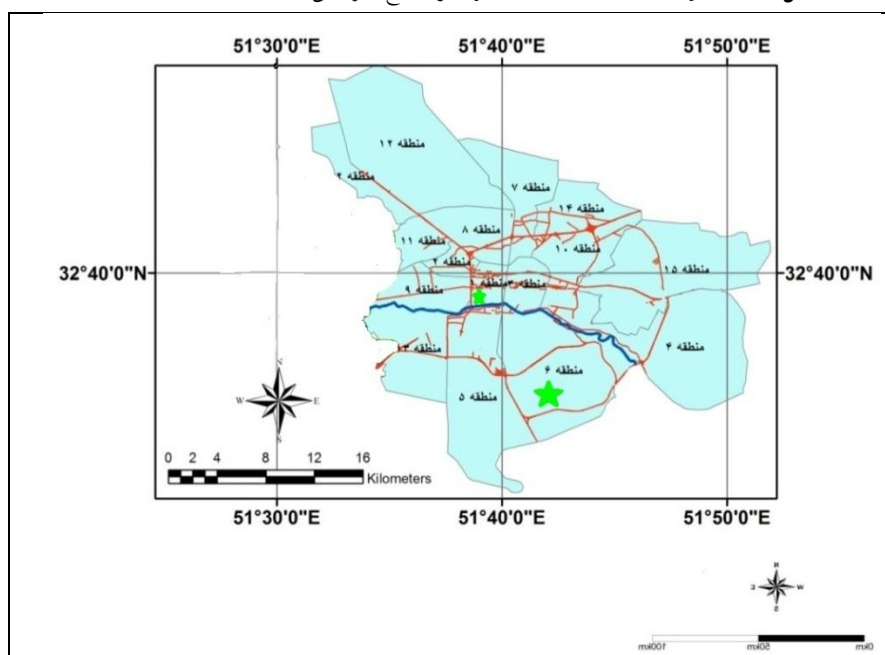
بر اساس پیشینه تحقیق تفاوت کار محقق با سایر تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد که تا کنون تحقیق منسجمی بر روی فضا های شهری اصفهان از لحاظ ساکنان و گردشگران انجام نشده است و در این پژوهش محقق به مطالعه دو منطقه نسبتاً پر جمعیت شهر اصفهان پرداخته است و از هر منطقه دو محله را گزینش نموده‌اند در سایر پژوهش ها یک محله یا دو محله کوچک را مورد مطالعه قرار داده‌اند.

معرفی محدوده مورد مطالعه

در سال ۱۳۹۶ اصفهان دارای ۱۵ منطقه شهرداری می‌باشد. محدوده‌های مورد مطالعه در این پژوهش مناطق شهری ۶ و ۱ هستند. برای ارزیابی دقیق کیفیت فضاهای شهری از یک منطقه برخوردار و نوساز اصفهان واقع در منطقه ۶ اصفهان محله‌هایی به نام های مرداویج و دروازشیراز با جمعیت ۸۸۶۶ و ۱۴۹۴۸ هزار نفر و از مناطق قدیمی، منطقه یک اصفهان محله‌های بیدآبادی و علیقلی آقا با جمعیت ۷۰۷۸ و ۵۶۴۲ هزار نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند که محدوده این محلات در نقشه‌های زیر نمایش داده شده است.

شکل شماره ۱ موقعیت استان اصفهان در کشور ایران منبع: خراسانی زاده و همکاران^۱، ۱۳۹۶

شکل شماره ۲: موقعیت مناطق ۶ و ۱ در مناطق ۱۵ گانه شهر اصفهان منبع: خراسانی زاده و همکاران^۱، ۱۳۹۶

^۱ www.Isfahan.ir

شکل شماره ۳: محلات منطقه ۶ اصفهان منبع: شهرداری اصفهان، ۲۱۳۹۶

شکل شماره ۴: محلات منطقه ۱ اصفهان منبع: شهرداری اصفهان، ۱۳۹۶

مواد و روش تحقیق

روش تحقیق از لحاظ ماهیت به صورت توصیفی، تحلیلی و پیمایشی می‌باشد. کلیه اطلاعات مربوط به تحقیق به صورت اسنادی و میدانی جمع‌آوری شده است. نمونه‌گیری در بازه‌ی زمانی تیر و مرداد ۱۳۹۶ به صورت تصادفی از مراجعین به محله بدست آمده است. با توجه به مجموع جمعیت با استفاده از فرمول کوکران تعداد حجم نمونه برابر ۳۷۵ نفر برآورد شد. که پرسشنامه‌ها بصورت خوشه‌بندی بین محلات تقسیم گردید.

¹ www.isfahan.ir

² www.isfahan.ir

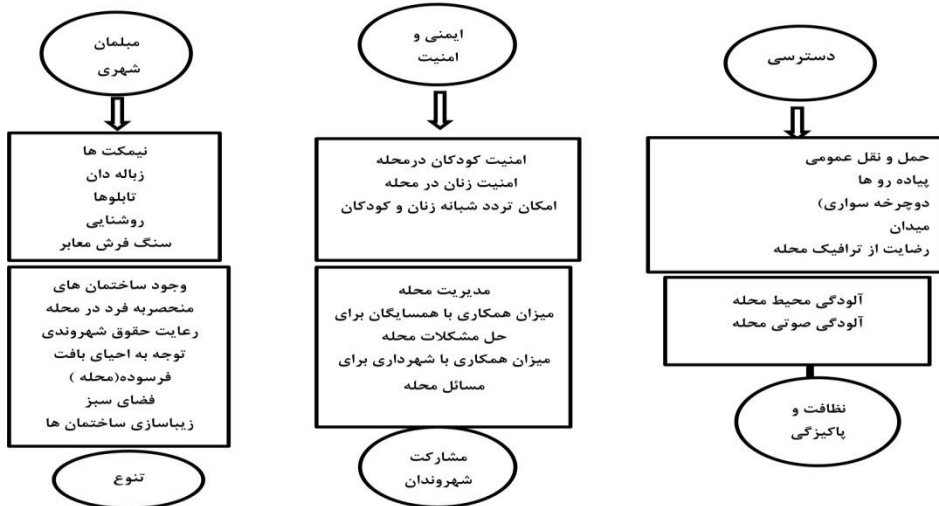
³ www.isfahan.ir

جدول شماره ۳ تعداد نمونه از محلات مناطق او ۶ اصفهان

منطقه	محل	تعداد جمعیت	تعداد نمونه
۱	۱- علی قلی آقا	۶۶۲۸	۱۲۷
	۲- پیدآبادی	۷۵۶۸	۵۲
۶	۳- سعادت آباد (مرداویج)	۸۹۱۷	۸۶
	۴- هزار جریب (درواز شیراز)	۱۸۲۵۳	۱۱۰
	جمع	۴۱۳۶۶	۳۷۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

مدل مفهومی تحقیق

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول شماره ۴: پایایی سوالات تحقیق

شاخص‌ها	گویه‌ها و سوالات	آقای کرونیخ
میلان شهری	۱- میزان مناسب بودن میز و نیمکت محله سکونت	۰,۷۴۴
	۲- میزان مناسب بودن فاصله زیاله دان ها تا محل سکونت	
	۳- مناسب بودن تابلوها و جهت علائم راهنمایی	
	۴- میزان مناسب وضعیت روشنایی معابر و خیابان ها	
	۵- میزان مناسب بودن وضعیت سنگفرش معابر	
ایمنی و امنیت	۶- میزان احساس امنیت کودکان در محله	۰,۸۱۵
	۷- میزان احساس امنیت زنان در محله	
	۸- میزان راحتی در طول شبانه روز برای زنان و کودکان در محله	
دسترسی	۹- میزان رضایت از ترافیک محله	۰,۶۰۰
	۱۰- میزان استفاده از میدان های محله برای گذران اوقات فراغت	
	۱۱- مسیر مناسب برای علور دوچرخه سواران	
	۱۲- مناسب بودن معابر محله برای پیاده روی	
	۱۳- مناسب بودن امکانات سیستم حمل و نقل عمومی (اتوبوس و...) در محله	
	۱۴- وجود ساختمان های خاص و منحصر به فرد نشانگر هویت محله	۰,۶۶۱
	۱۵- احترام حقوق شهروندی بین مردم محله	
تنوع جاذبه‌ها و زیبایی	۱۶- توجه به احیای بافت فرسوده در محله	
	۱۷- میزان تنوع امکانات تفریحی و پارک در محله	
	۱۸- میزان توجه به نوسازی و زیباسازی ساختمان ها	
	۱۹- میزان استفاده از فضاهای سبز محل سکونت	
	۲۰- میزان استفاده از معازدهای محل سکونت	
	۲۱- همکاری و همفکری مشکلات محله با همسایگان	۰,۶۷۱
مشارکت شهروندان	۲۲- همکاری مردم در زمینه جمع‌آوری و تفکیک زباله با شهرداری	
	۲۳- پاسخگو بودن مسئولان شهری در برابر مشکلات مطرح شده	
	۲۴- وجود آلودگی صوتی در سطح محله	۰,۶۲۱
نظافت و پاکیزگی	۲۵- مناسب بودن محله از لحاظ تمیزی و پاکیزگی	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج به دست آمده، در مورد ویژگی های ۳۷۵ نمونه مورد بررسی ۴۹/۶ درصد از پاسخ دهندگان زن و ۵۰/۴ درصد مرد بوده‌اند. ۳۵/۲ در صد مجرد و ۶۴/۸ درصد متاهل می‌باشند، ۱۵/۷ درصد سن بین ۱۵-۲۵ سال ۴۰/۷ در صد ۲۵-۳۵ سال و ۲۴/۵ در صد ۳۵-۵۰ سال و ۱۵/۷ در صد ۶۵-۵۰ سال و ۳/۲ در صد بالای ۶۵ سال بوده‌اند.

۱/۶ درصد از پاسخ دهندگان بی سواد ۱۰/۷ درصد زیر دیپلم ۲۴/۲ در صد دیپلم، ۱۷/۳ درصد فوق دیپلم ۳۵/۶ درصد لیسانس ۱۰/۴ درصد افراد فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند.

۵/۳ در صد افراد مقدار سکونت آنها در محله زیر یکسال، ۱۶/۵ در صد افراد یک تا پنج سال، ۲۱/۱ در صد افراد پنج تا ده سال، ۵۷/۱ در صد افراد مقدار سکونت آنها در محله ده سال می‌باشد.

۵۰/۹ درصد افراد مالک، ۲۹/۹ در صد افراد مستاجر ۱۷/۹ درصد افراد خانه پدری، ۱/۳ درصد افراد در خانه‌های شرکت تعاونی و... اقامت دارند.

۴۷ درصد افراد مربوط به منطقه ۱ و ۵۳ درصد افراد مربوط به منطقه ۶ می‌باشند.

تجزیه و تحلیل

بر اساس نتایج بدست آمده میانگین امتیاز هر یک از زیر معیارها از یک تا پنج بر اساس طیف لیکرت در محله‌های منطقه ۱ و ۶ در جدول زیر نشان داده شده است. از لحاظ کیفیت مبلمان شهری وضعیت نیمکت‌ها و نحوه چیدمان زیاده‌دان‌ها و نمایش تابلوها و روشنایی محله و وضعیت سنگفرش معابر در منطقه ۱ (محله علیقلی آقا و محله بیدآبادی) بهتر است. از لحاظ ایمنی و امنیت کودکان در ۴ محله یکسان است و برای زنان در دو محله ۱ منطقه امنیت بهتری برقرار است و امکان تردد شبانه‌روزی برای کودکان و زنان در منطقه ۱ بیشتر است. از لحاظ شاخص دسترسی وضعیت دسترسی به سیستم حمل و نقل عمومی در دو محله منطقه ۱ مطلوب تر است. کیفیت پیاده‌روها در ۴ محله نسبتاً مطلوب است. وضعیت مسیر دوچرخه سواری و سرزندگی در میدان محله و رضایت از ترافیک در ۴ محله نسبتاً مطلوب تر است. از لحاظ شاخص تنوع جاذبه‌ها و زیبایی‌شناختی محله دروازه شیراز از منطقه ۶ دارای ساختمان‌های منحصربه‌فرد می‌باشد. رعایت حقوق شهروندی در چهار محله نسبتاً یکسان است. توجه به احیای بافت فرسوده در چهار محله مطلوب است. کیفیت فضای سبز و زیباسازی ساختمان‌ها در منطقه ۱ تا حدودی مطلوب تر است.

از لحاظ مشارکت شهروندان مدیریت در محله و میزان همکاری با همسایگان برای حل مشکل‌ها و میزان همکاری با شهرداری برای مسائل محله در هر دو منطقه نسبتاً یکسان و مطلوب است. از لحاظ شاخص نظافت و پاکیزگی آلودگی محیط و آلودگی صوتی در منطقه ۱ نسبتاً نامطلوب‌تر از منطقه ۶ است.

جدول شماره ۵: شاخص‌های فضاها عمومی

شاخص‌های فضای عمومی	زیر معیارها	میانگین امتیاز منطقه ۶	میانگین امتیاز منطقه ۱
وضعیت نیمکت‌ها	محله مرداویج	2.7816	3.4409
مبلمان شهری	محله درواز شیراز	2.9375	3.5433
تابلوها	محله بید آباد	2.8036	3.1429

3.4490	3.2756	2.8482	2.9425	روشنایی	
3.77551	3.36220	3.07143	3.12644	سنگفرش معابر	
3.7143	3.3150	3.2143	3.1839	امنیت کودکان در محله	ایمنی و امنیت
3.7551	3.2362	3.2054	2.9655	امنیت زنان در محله	
3.7551	3.3465	3.3125	3.2069	امکان تردد شبانه زنان و کودکان	
3.8367	3.5952	3.1429	2.9310	حمل و نقل عمومی (ایستگاه اتوبوس)	
3.7143	3.2000	3.2973	3.0690	پیاده رو ها (کیفیت معابر)	
				دوچرخه سواری (مناسب بودن مسیر)	
4.2041	4.0000	3.4375	4.0581	دوچرخه سواری)	دسترسی
3.8980	3.8413	3.1250	3.4138	میدان (میزان سرزندگی میدان محله)	
3.6939	3.4173	3.4911	3.6552	رضایت از ترافیک محله	
				وجود ساختمان های منحصربه فرد در محله	
2.6939	2.6378	3.4911	2.9425	رعایت حقوق شهروندی	تنوع جاذبه ها و زیبایی شناختی
3.3265	3.1102	3.2342	2.6207	توجه به احیای بافت فرسوده (محله)	
3.7755	3.4127	3.6422	3.0122	فضای سبز	
3.7347	3.3780	3.1171	3.5747	زیباسازی ساختمان ها	
3.6327	3.0945	2.9018	2.4828	مدیریت محله	
3.3265	3.3701	3.0721	3.3793	میزان همکاری با همسایگان برای حل مشکلات محله	مشارکت شهروندان
2.6327	2.4803	2.8829	2.3448	میزان همکاری با شهرداری برای مسائل محله (جمع آوری زباله)	
3.8367	3.8413	3.2342	3.6977	آلودگی محیط محله	نظافت و پاکیزگی
3.2857	2.7087	2.9018	2.4138	آلودگی صوتی محله	
3.0000	2.2677	2.7589	2.2069		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

آزمون فرضیات تحقیق

فرضیه اول

فرضیه: بین مناطق ۱ و ۶ (محله ۱ بیدآبادی و ۴ دروازشیراز) از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معناداری وجود دارد.

جهت تایید یا رد این فرضیه از آزمون تی مستقل Independent Samples Test استفاده شده است، اگر فرضیه درست باشد در آزمون ذیل فرض صفر رد می‌شود.

بین مناطق ۱ و ۶ (محله ۱ و ۴) از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود ندارد: H_0

بین مناطق ۱ و ۶ (محله ۱ و ۴) از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد: H_1

ابتدا شاخص‌های توصیفی کیفیت فضای شهری در دو منطقه ۱ و منطقه ۶ بررسی شده است.

جدول شماره ۶ شاخص‌های توصیفی کیفیت فضای شهری در مناطق ۱ و ۶

کیفیت فضای شهری	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
منطقه ۱	170	67.7320	11.19008	.85824
منطقه ۶	185	62.5988	9.09970	.66902

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

با توجه به شاخص‌های توصیفی در نمونه ملاحظه شد که میانگین کیفیت فضای شهری در ۲۵ گویه منطقه ۱ برابر با ۶۷٫۷۳ و میانگین مربوط به کیفیت فضای شهری ۲۵ گویه منطقه ۶ برابر با ۶۲٫۵۹ است. حال برای تعمیم به جامعه از آزمون تی مستقل استفاده شده است.

جدول شماره ۷ نتایج آزمون تی مستقل

t-test for Equality of Means						Levene's Test for Equality of Variances				کیفیت فضای شهری
95% Confidence Interval of the Difference		Std. Error Difference	Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	Sig.	F		
Upper	Lower									
7.25495	3.01145	1.07883	5.13320	.000	353	4.758	.035	4.503	Equal variances	
7.27397	2.99243	1.08819	5.13320	.000	326.173	4.717			Equal variances not	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

با توجه به مقدار سطح معناداری (sig.) محاسبه شده آزمون لون که برابر ۰,۳۵ می‌باشد و کوچکتر از $\alpha = 0.05$ (خطای نوع اول است، فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته نیست و با توجه به مقدار سطح معناداری محاسبه شده آزمون تی که برابر ۰,۰۰۰ می‌باشد و کوچکتر از $\alpha = 0.05$) خطای نوع اول است، در آزمون فرض مزبور، فرض صفر مبنی بر یکسان بودن میزان کیفیت فضای شهری در دو منطقه رد شد. یعنی میزان کیفیت فضای شهری در منطقه ۱ و منطقه ۶ برابر نیست و با توجه به میانگین دو منطقه می‌توان گفت کیفیت فضای شهری در منطقه ۱ بیشتر از منطقه ۶ است، بنابراین فرضیه فوق تایید می‌شود و می‌توان گفت:

بین مناطق ۶ و ۱ (محل ۱ و ۴) از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد.

فرضیه ۲: بین محل ۱، ۳، ۲، ۴ از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد.

جهت تایید یا رد این رابطه از آزمون تحلیل واریانس anova استفاده شده است، اگر فرضیه درست شد باید در آزمون ذیل فرض صفر رد شود.

بین محل ۱، ۳، ۲، ۴ از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود ندارد: H_0

بین محل ۱، ۳، ۲، ۴ از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد: H_1

ابتدا شاخص‌های توصیفی کیفیت فضای شهری را در محله‌های ۱، ۳، ۲، ۴ مورد بررسی قرار داده شد.

جدول شماره ۸ شاخص‌های توصیفی کیفیت فضای شهری را در محله‌ها

95% Confidence Interval for Mean							N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	کیفیت فضای شهری	
Maximum	Upper Bound	Lower Bound	Std. Error	Std. Deviation	Mean	در محله‌ها						
87.75	43.18	67.5815	64.1880	.85697	9.42669	65.8848	121				علی قلی آقا	
103.55	45.71	76.2411	68.3461	1.96330	13.74307	72.2936	49				بیدآبادی	
84.34	44.81	62.9122	59.3382	.89779	8.03004	61.1252	80				مرداویج	
88.55	43.73	65.6036	61.8395	.94907	9.72503	63.7215	105				دروازه شیراز	
103.55	43.18	66.1488	63.9651	.55516	10.46007	65.0570	355				جمع	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

با توجه به شاخص‌های توصیفی بدست آمده در نمونه ملاحظه شد که میانگین کیفیت فضای شهری محله بیدآبادی با ۷۲,۲۹ بیشترین و کمترین میانگین مربوط به مرداویج با ۶۱,۱۲ است. حال برای تعمیم به جامعه از آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است.

جدول شماره ۹ نتایج آزمون تحلیل واریانس

Sig.	F	Mean Square	df	Sum of Squares	کیفیت فضای شهری
.000	15.131	3.324	3	9.971	Between Groups
		.220	351	77.102	Within Groups
			354	87.073	Total

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

همانطور که ملاحظه گردید با توجه به سطح معناداری بدست آمده $0,000$ که کمتر از $(\alpha = 0.05)$ خطای نوع اول شده است، در آزمون فرض مزبور، فرض صفر مبنی بر یکسان بودن میزان کیفیت فضای شهری در محله‌های ۱ و ۲ و ۳ رد می‌شود. یعنی میزان کیفیت فضای شهری در محله‌ها برابر نیست و با توجه به مقدار میانگین‌ها، کیفیت فضای شهری در محله‌ها به ترتیب محله بید آبادی با میانگین $72,29$ ، علی قلی آقا با میانگین $65,88$ ، دروازه شیراز با میانگین $63,72$ و مرداوویج با میانگین $61,12$ بوده است. بنابراین فرضیه فوق تایید می‌شود و می‌توان گفت: بین محله ۱، ۲، ۳، ۴ از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد.

فرضیه ۳: بین جنسیت از لحاظ شاخص امنیت فضای شهری تفاوت معناداری وجود دارد.

جهت تایید یا رد این فرضیه از آزمون تی مستقل Independent Samples Test استفاده شده است، اگر فرضیه درست شد باید در آزمون ذیل فرض صفر رد شود.

بین شاخص امنیت از لحاظ جنسیت تفاوت معنادار وجود ندارد: H_0

بین شاخص امنیت از لحاظ جنسیت تفاوت معنادار وجود دارد: H_1

ابتدا شاخص‌های توصیفی امنیت فضای شهری را در گروه جنس بین زنان و مردان مورد بررسی قرار داده شد.

جدول شماره ۱۰ شاخص‌های توصیفی امنیت را در گروه جنس

امنیت فضای شهری	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
زن	۱۸۶	۷,۴۶	۲,۱۳	۰,۱۵۶
مرد	۱۸۹	۷,۸۵	۲,۱۷	۰,۱۵۸

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

با توجه به شاخص‌های توصیفی بدست آمده در نمونه ملاحظه شد که میانگین امنیت فضای شهری برای مردان برابر با $7,85$ و بیشتر از میانگین مربوط به امنیت فضای شهری برای زنان برابر با $7,46$ است. حال برای تعمیم به جامعه از آزمون تی مستقل استفاده شده است.

جدول شماره ۱۱ نتایج آزمون تی مستقل

t-test for Equality of Means						Levene's Test for Equality of Variances			
95% Confidence Interval of the Difference		Std. Error Difference	Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	Sig.	F	امنیت فضای شهری
Upper	Lower								
.04599	-.82855	.22238	-.39128	.079	373	1.760	.715	.133	Equal variances
.04593	-.82849	.22235	-.39128	.079	372.997	1.760			Equal variances not

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

با توجه به مقدار سطح معناداری (sig.) محاسبه شده آزمون لون که برابر $0,715$ می‌باشد و بزرگتر از $(\alpha = 0.05)$ خطای نوع اول شد، فرض برابری واریانس‌ها را پذیرفته و با توجه به مقدار سطح معناداری دو طرفه محاسبه شده آزمون تی که برابر $0,079$ می‌باشد و بزرگتر از $(\alpha = 0.05)$ خطای نوع اول شد، در آزمون فرض مزبور، فرض صفر مبنی بر یکسان بودن میزان امنیت فضای شهری برای مردان و زنان رد نمی‌شود. یعنی میزان امنیت فضای شهری در گروه جنس برابر است. بنابراین فرضیه فوق تایید نمی‌شود و نمی‌توان گفت: بین جنسیت از لحاظ شاخص امنیت فضای شهری تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه ۴: بین تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری رابطه وجود دارد.

جهت تایید یا رد این فرضیه از آزمون همبستگی پیرسن استفاده شده است، اگر فرضیه درست شد باید در آزمون ذیل فرض صفر رد شود.

بین تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری رابطه وجود ندارد: H_0

بین تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری رابطه وجود دارد: H_1

جدول شماره ۱۲ آزمون همبستگی

آزمون همبستگی		سن
ضریب همبستگی		-۰.۱۲۶
میزان رضایت از مبلمان شهری	سطح معناداری	۰.۰۱۵
	تعداد	۳۷۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

همانطور که ملاحظه می‌گردد با توجه به سطح معناداری بدست آمده ۰,۰۱۵ که کمتر از $(\alpha = 0.05)$ خطای نوع اول شده است، در آزمون فرض مزبور، فرض صفر رد شد. یعنی بین تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری رابطه وجود دارد و با توجه به مقدار ضریب همبستگی ۰,۱۲۶-، همبستگی منفی و با جهت غیر مستقیم بین دو متغیر تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری وجود دارد؛ بدین صورت که هرچه سطح تحصیلات بیشتر باشد میزان رضایت از مبلمان شهری کمتر است. بنابراین فرضیه فوق تایید می‌شود و می‌توان گفت: بین تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری رابطه وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

فضای شهری، به عنوان یک فضای عمومی محل ظهور و حیات بخشی اندیشه‌ها و خواست های فردی و اجتماعی انسان هاست، یعنی مهمترین مرکز ادراکات اشتراکی آدمی است و شاید به همین دلیل در توسعه انسانی جوامع نقش بسیار پراهمیتی را داراست.

اصفهان نیز که در زمره مناطق گردشگری مهم کشور ایران قرار دارد باید به ارتقای کیفیت محیطی و منظر خود توجه کند که بتواند در بازار گردشگری حرفی برای گفتن داشته باشد.

نتایج تحقیق با استفاده از نرم افزار spss و آزمون T و آزمون های استنباطی (پیرسون و اسپیرمن ...) تجزیه و تحلیل شده است و نتایج حاصل از آزمون فرضیات نشان داد که میزان کیفیت فضای شهری در منطقه ۱ و ۶ برابر نیست و با توجه به میانگین دو منطقه می‌توان گفت کیفیت فضای شهری در منطقه ۱ بیشتر از منطقه ۶ است بین مناطق ۶ و ۱ (محله ۱ و ۴) از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد و فرضیه اول تایید می‌شود. کیفیت فضای شهری در محله‌ها به ترتیب محله بید آبادی با میانگین ۷۲,۲۹، علی قلی آقا با میانگین ۶۵,۸۸ از منطقه ۱ و دروازه شیراز با میانگین ۶۳,۷۲ و مرداویدج با میانگین ۶۱,۱۲ از منطقه ۶ بوده است بین محله ۱، ۳، ۲، ۴ از لحاظ کیفیت فضای شهری تفاوت معنادار وجود دارد و فرضیه دوم نیز تایید می‌شود. میزان امنیت فضای شهری در گروه جنس مذکر و مونث برابر است و نمی‌توان گفت بین جنسیت از لحاظ شاخص امنیت فضای شهری تفاوت معناداری

وجود دارد و فرضیه سوم رد می‌شود و هرچه سطح تحصیلات بیشتر باشد میزان رضایت از مبلمان شهری کمتر است. در نتیجه بین تحصیلات و میزان رضایت از مبلمان شهری رابطه وجود دارد و فرضیه چهارم تایید می‌شود. به منظور ایجاد فضایی سرزنده در مناطق ذکر شده لازم است در منطقه ۶ نسبت به وضعیت نیمکت ها و مبلمان شهری توجه بیشتری انجام شود و فرهنگ‌سازی در زمینه رعایت حقوق شهروندی در منطقه ۶ بیشتر صورت بگیرد. مردم دومنطقه آموزش های لازمه جهت کاهش آلودگی محیط و آلودگی صوتی را بیاموزند. با ایجاد روشنایی بیشتر در مرداوچ (منطقه ۶) میزان امنیت را برای زنان محله بالا ببریم. حس همکاری با همسایگان برای حل مشکلات را به شهروندان آموزش دهیم؛ از جمله فضاهایی برای موسیقی و تئاتر خیابانی، ورزش، بازی کودکان، فضاهایی چندمنظوره برای برگزاری مراسم خاص هم چنین یکی از مهمترین فعالیت ها که در نتیجه این پژوهش به عنوان عاملی جذب کننده و موثر بر سرزندگی مطرح می باشد مسیر دوچرخه سواری و کیفیت پیاده رو ها و ایمنی و امنیت میباشد که به منظور افزایش سرزندگی الزاماً باید آن ها را تقویت نمود. به علاوه، ارتقای کیفیات زیبایی شناسانه فضا به عنوان یکی از مهم ترین عوامل جذب کننده و موثر بر سرزندگی باید مورد توجه قرار گیرد که در این خصوص اصلاح مبلمان شهری، ساخت آب نما و کاشت گیاهان به منظور تلطیف هوا و نورپردازی در شب پیشنهاد می‌گردد.

منابع

- براندرفری، هیلدر (۱۳۸۳). طراحی شهری به سوی شکل پایدارتر شهری، ترجمه حسین بحرینی، انتشارات شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری
- بازوندی، فرشاد؛ شهبازی، مهرداد، (۱۳۹۳)، نقش سرزندگی در ایجاد تصویر ذهنی شهروندان و میزان بهره‌گیری از فضای شهری، دو فصلنامه پژوهش‌های منظر شهر، سال اول، شماره ۱ بهار و تابستان
- بحرینی، حسین؛ طبیبیان، منوچهر (۱۳۷۷)، مدل ارزیابی کیفیت محیط زیست شهری. مجله محیط شناسی، دوره بیست و چهارم، شماره بیست و یکم.
- بحرینی، سید حسین (۱۳۸۵)، فرایند طراحی شهری، تهران، دانشگاه تهران
- تیموری، اصغر؛ اصغری زمانی، اکبر، (۱۳۹۴) ارزیابی ابعاد کالبدی فضایی کیفیت محیط شهری در بافت میانی - شهرهای میانه اندام (مطالعه موردی: شهر زنجان). فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه ای، سال پنجم، شماره ۲۰، زمستان، صص ۱۷۶-۱۶۳
- حیبی، سید محسن (۱۳۷۹)، فضای شهری و حیات مدنی، هنرهای زیبا، شماره هفتم
- حیبی، کیومرث؛ نسترن، مهین؛ محمدی، مهرداد (۱۳۹۵)، سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری و نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی جوانان موردشناسی: خیابان نظر شرقی شهر اصفهان، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای، سال ششم، شماره ۱۹، صص ۱۸۰-۱۶۱
- حائری، محمدرضا (۱۳۸۸). نقش فضا در معماری ایران. دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- راست بین، ساجد؛ جعفری، یاسر؛ دارم، یاسمن؛ معززی مهر طهران، محمد مهدی، (۱۳۹۱). رابطه همبستگی بین کیفیت‌های محیطی و تداوم حیات شهری در عرصه‌های عمومی، مجله باغ نظر، شماره ۲۱
- رهنمایی، محمدتقی (۱۳۹۰) گردشگری شهری. تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
- رفعیان، مجتبی؛ علی، عسگری (۱۳۸۱)، سالمندان و ضرورت آمایش فضاهای شهری، همایش بین‌المللی سالمندان، دانشکده بهزیستی و توانبخشی.

رفعیان، مجتبی و همکاران (۱۳۸۷). سنجش ارزش های محیطی تاثیرگذار در انتخاب واحدهای مسکونی ساکنین نواب با استفاده از روش انتخاب تجربی، نشریه بین المللی علوم مهندسی دانشگاه علم و صنعت ایران، ویژه نامه مهندسی معماری شهرسازی، جلد 19، شماره 6.

سیفای، مهسا (۱۳۸۴)، مطلوبیت سنجی استفاده از فضاهای عمومی با تاکید بر برنامه ریزی مشارکتی، پایان نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس

شیخی، حجت ؛ رضایی، محمد رضا (۱۳۹۶)، ارزیابی کیفیت محیطی فضاهای شهری پیاده مدار و پاسخدهی اجتماعی نمونه موردی: خیابان فردوسی شهر ایلام)، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال هشتم، شماره بیست و نهم، تابستان، صص ۸۳-۹۸

لینچ، کوین (۱۳۷۶)، تئوری شکل خوب شهر، ترجمه حسین بحرینی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
۱۶صدری، حسین (۱۳۸۵)، بررسی نقش فضاهای شهری در توسعه دموکراسی، اولین همایش بین‌المللی شهر تبریز، طرح برتر، سازمان عمران شهرداری همدان

عاصمی فاخر، نادر (۱۳۸۲)، نکته ای در مورد فرم و عملکرد فضای شهری شهر، سال پنجم، شماره هشتم
هدمن، ریچارد، آندرویانوسکی (۱۳۷۰)، مبانی طراحی شهری، ترجمه راضیه رضا زاده و مصطفی عباس زادگان، تهران:دانشگاه علم و صنعت ایران

Hourihan, Kevin, (1984) Context –Dependent Models of Residential Satisfaction ,Environment And Behavior ,Vol.16,No.3, 1

Casanovas.M.(2001). Public Art its integration in the Urban Environment.Urban Regeneration.A Challenge For Public Art University of Barcelona 2001

Fleury-Bahi, Ghazlane et al. (2008).“Processes of Place Identification and Residential Satisfaction”,Environment and Behavior, Vol.XX, No.X. Available at:<http://online.sagepub.com>

Sariya Srichuae a, (2015), Vilas Nitivattananon a, Ranjith Perera, Aging society in Bangkok and the factors affecting mobility of elderly in urban public spaces and transportation facilities , IATSS Research, In Press, Corrected Proof, Available online 30 December

Tetsuya Tsurumi, Shunsuke Managi,(2015)Environmental value of green spaces in Japan: An application of the life satisfaction approachEcological Economics,science direct journals Volume 120, December, Pages 1-12

Juan Chen, Deborah S.(2015) Davis, Kaming Wu, Haijing Dai ,Life satisfaction in urbanizing China: The effect of city size and pathways to urban residence,Original Research Article,science direct journalsCities, Volume 49, December, Pages 88-97

Jalaladdini -Siavash and Oktay, Derya (2012) Asia Pacific International Conference on Environment-Behaviour Studies, Salamis BayConti Resort Hotel, Famagusta, North Cyprus, 7-9 December 2011, Procedia - Social and Behavioral Sciences 35 664 – 674

Ismail. I. S, Shamsuddin. Sh & Bashri, S.A. (2008), an Evaluation of Residents Perception of IdentityPutrajaya NewTown, Jurnal Alam Bina, Jilid 13; No. 4

Andini Radisyapratiwia,n, ShichenZhaob, XiaoyanMia, (2015)Quantifying the relationship between visitor satisfaction and perceived accessibility to pedestrian spaces on festival days,Frontiers of Architectural Research ,Volume 4, Issue 4, December, Pages 285–295

Jihyun,kim , (2018), journal of urban design ,published online on tandfonline.com